

รายงานการวิจัย เรื่อง

การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
Living Their lives in the Sufficiency Economy Way of Farmers
in Northeastern Thailand

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม
รองศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต เวชกิจ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยวิชาการ
ประจำปี 2559
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย
ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ
ปีที่แล้วเสร็จ 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) การเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตาม วิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร 2) วิถีชีวิตในการพึ่งพาตนเองระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชนของเกษตรกร 3) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคมของเกษตรกรในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร และ 5) ต้นแบบในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เกษตรกรในหมู่บ้านเป้าหมายโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ใน 20 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะที่ 1 ปี 2557 จำนวน 22 หมู่บ้าน และ ระยะที่ 2 ปี 2558 จำนวน 20 หมู่บ้าน รวมจำนวน 42 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 คน รวมเกษตรกรทั้งหมด 1,260 คน ทำการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรแบบง่าย โดยสุ่มเกษตรกรมาจำนวนร้อยละ 50 ของแต่ละหมู่บ้าน ได้จำนวนเกษตรกรหมู่บ้านละ 15 คน รวมจำนวนตัวอย่าง 630 คน 2).เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในหมู่บ้าน เป้าหมายโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ใน 20 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2557 และ 2558 จำนวน 42 หมู่บ้าน 3).เกษตรกรต้นแบบ เลือกจากบุคคลต้นแบบในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากสมาชิกโครงการในระยะที่ 1 ปี 2557 จำนวน 5 คน และ ระยะที่ 2 ปี 2558 จำนวน 5 คน รวมเป็น 10 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประเด็นการถอดต้นแบบ และประเด็นการจัดเวทีสัมมนาและสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษา 1) การเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” และจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงและจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 2) วิถีชีวิตในการพึ่งพาตนเองระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชนของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรและเจ้าหน้าที่เห็นสอดคล้องกันว่า เกษตรกรมีการนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันทั้งในด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านเงื่อนไขความรู้และด้านเงื่อนไขคุณธรรม และได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ทำให้เกิดการพึ่งตนเองทั้งในระดับบุคคล กลุ่มและชุมชน 3) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคมของเกษตรกรในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เห็นตรงกันว่า หลังจากมีการเรียนรู้จากสื่อและวิธีการต่าง ๆ แล้วเกษตรกรมีการนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปปฏิบัติ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคม ส่งผลทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองในทุกด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคม 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร มีปัญหาใน 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านตัวเองและครอบครัว ด้านกลุ่ม ด้านการเรียนรู้ และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน โดยเสนอแนะให้มีการขยายระยะเวลาการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม สร้างกิจกรรมที่พึงรายได้อย่างต่อเนื่อง มีโครงการสนับสนุนจากหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น 5) จากการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรทำให้เกิดต้นแบบในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในมิติความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ที่อาศัยความรอบรู้ และคุณธรรม

คำสำคัญ การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Title: Living lives in the Sufficiency Economy Way of Farmers in Northeastern Thailand

Researcher(s): Benchamas Yooprasert, Associate Professor et al.

Year: 2019

Abstract

The research on living lives according to sufficiency economy way of farmers in the northeastern region of Thailand had the objectives to study 1) the learning on how to live lives according to sufficiency economy way of farmers 2) lifestyle in self-sufficiency at individual, group, and farmer group level 3) the changes in technology, economy, resources, mentality, and society of farmers in living lives as per sufficiency economy way 4) problems and recommendations in living lives in sufficiency economy way of farmers and 5) the model in living lives according to sufficiency economy way of farmers.

This research used research and development model. Data was collected both quantitatively and qualitatively. Population of this study was divided into 2 groups: 1) farmers in targeted villages who participated in the sufficiency economy extension project for community in 20 provinces located in the northeastern region with the first phase of 22 villages in 2014 and second phase of 20 villages in 2015 making the total number to be 42 villages. Each village consisted of 30 farmers. Hence, the total number of farmers was 1,260 people. Simple random sampling was conducted by sample 50% of farmers from each village which was equaled to 15 farmers per village with the total sample size of 630 people 2). Agricultural extension officers from 42 villages who were responsible for learning process management for targeted villages in the sufficiency economy extension project to the community in 20 provinces located in the northeastern region in the year 2014 and 2015 3). The role model farmers were selected from the role model individual who adopted the living life in sufficiency economy way from 5 members of the project in the first phase in 2014 and 5 members of second phase in 2015 with the total number of 10 people. Data was collected by conducting interview in lesson learnt and seminar aspects and focus groups. The quantitative data was analyzed by using percentage, mean, and standard deviation while qualitative data was done by content analysis.

The results of the research showed that: 1) the learning about living lives in sufficiency economy way of farmers found out that almost all of the farmers had taken a course on “Living lives in sufficiency economy way” and also received knowledge from other learning sources at a high to the highest level which were coincided with opinions provided by extension officers. 2) Lifestyle in self-sufficiency at individual, group, and community of the farmers. It revealed that farmers and officers agreed that farmers had adopted the learning knowledge from the course “Living lives in sufficiency economy way” in to their daily life in various aspects with moderation, reasonableness, the need of self immunity in knowledge condition and moral condition, and benefited the most by actual practices causing self-sufficiency at individual, group, and community level. 3) The changes in technology, economy, resources, mentality, and society of farmers in living their lives according to sufficiency economy way, it showed that both farmers and officers agreed upon the fact that after the learning through media and various methods, farmers were able to adopt the knowledge into the actual practices causing the changes in technology, economy, resources, mentality, and society and leading to self-sufficiency of farmers in all aspects such as technology, economy, resources, mentality, and society. 4) Problems and recommendations in living lives according to sufficiency economy way of farmers. There were 4 main issues such as self and family problem, group problem, learning problem, and extension from institution problem. The recommendations were to extend the time span in sufficiency economy learning, to organize continuous learning, to exchange knowledge learning within the group, to create continuous activities to increase income, and to provide additional extension programs from agencies 5) From the learning extension regarding living lives in sufficiency economy way of farmers, led to the creation of model in living lives according to sufficiency economy way of farmers in the dimensions of moderation, reasonableness, as well as the need to have self immunity system towards any issues which can cause either internal or external changes by relying on well-rounded and moral qualities.

Keywords: Living lives in the sufficiency Economy, northeastern region